

Але, незважаючи на таке широке поле для реалізації волі заповідача, надане йому законом, законодавець дещо обмежив її, залишивши право на обов'язкову частку певному колу спадкоємців.

У цю категорію спадкоємців потрапляють:

- малолітні, неповнолітні діти,
- повнолітні непрацездатні діти,
- непрацездатний чоловік,
- непрацездатні батьки.

Обов'язкова частка це та частина спадщини, яка незалежно від наявності заповіту дістанеться спадкоємцям за законом. Ця частина становить половину тієї частини, яку успадкував би зазначений спадкоємець, якби заповіт був зовсім відсутнім.

Після смерті спадкодавця спадкоємець за заповітом має переважне право на прийняття спадщини, якщо ж він не реалізує це право - право на прийняття спадщини з'явиться у спадкоємців за законом [1, с. 123].

Отже, з вище зазначеного, можна зробити висновок, що інститут спадкування за заповітом не є досконалим та потребує багато змін і доповнень для усунення його недоліків не лише в теоретичних аспектах, а й в практичних. Оскільки, від цього залежить не лише реалізація волі заповідача, а й доля спадкоємців.

Література:

1. Олійник А.Ю. Правознавство / А.Ю. Олійник. - К.: Правова єдність ВАВ, 2009. - 792 с.
2. Стефанчук Р. О. Цивільне право України: Навчальний посібник / Р. О. Стефанчук. К.: Прецедент, 2005. - 350 с.
3. Заїка Ю.О. Українське цивільне право Навч. посіб. / Ю.О. Заїка — К.: Істина, 2005. — 312 с.
4. Борисова В.І. Цивільне право України: у 2 т. Том 1 підручник / За заг. ред. В.І. Борисової, І.В. Спасибо-Фатєєвої, В.Л. Яроцького. — К.: Істина, 2007. 480 с.

Соболєвської І.В.

(наук. кер. – ст. викл. Штепа О.О.)

*студентка V курсу факультету філології та журналістики
Полтавського національного педагогічного
університету ім. В.Г.Короленка*

АВТОРСЬКЕ ПРАВО: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Література, наука і мистецтво є проявами духовної творчості людини. Результати названих видів творчості різноманітні за способами об'єктивного вираження, невичерпні за формами і переліком.

Історія авторського права сягає дуже давніх часів. Виникнення його пов'язано насамперед з появою цензури і поділом культурної спадщини

античності і середніх віків. В Європі все почалося в 1557 році із Статуту королеви Мері I, що закріплював за видавцями право видавати вже видану ними книгу (неважливо, нову чи давно відому) за умови, що вона схвалена офіційною цензурою. Щоправда, автори залишалися поза увагою. Тому звичайно в якості першого закону про авторські права розглядають “Статут королеви Анни”, що набрав чинності в 1710 році [1].

Авторське право у суб’єктивному розумінні це сукупність прав, які належать автору або його правонаступникам у зв’язку із створенням і використанням твору літератури, науки і мистецтва.

Згідно зі «Статутом», автор отримував виключне право на видання свого твору впродовж 14 років (право це він міг передати видавцю). Це було виключне право видавця на видавництво зареєстрованої книжки, тобто, право саме цього видавця на видавництво копій саме цієї книжки. Відповідно, звідси в загальносвітовій юридичній літературі і законодавстві закріпився англійський термін – *copyright* (*this book is copyright*), який на сьогодні в широкому розумінні означає авторське право.

І хоча в “Статуті” є згадка про авторів, та в дійсності в ньому регулювалися лише права на перевидання книг. Таким чином, авторське право у “Статуті королеви Анни” розглядалося виключно для державного контролю над друкованим словом і регулювання видавничої монополії, а не на благо авторів витворів [1].

Остаточно індивідуальні права автора на охорону його твору на законодавчому рівні в правових системах ряду розвинутих на той час країн були ухвалені в кінці XVIII століття.

На сьогодні в світі існує дві системи авторського права: англо-саксонська (англо-американська) і романо-германська (континентальна).

За англо-саксонською системою автором може бути як фізична, так і юридична особа, авторські права загалом зводяться до майнових прав, які можна вільно передавати іншим особам. Англо-американська традиція підкреслює принцип власності чи економічний аспект авторського права, яке можна захистити й передати, за яке можуть знімати податок. Привілеями авторського права можуть наділятися найрізноманітніші роботи.

За континентальною (європейською) системою (Франція, Німеччина, Росія, Україна та інші країни) автором може бути тільки фізична особа, авторські права чітко поділяються на особисті та майнові. Особисті права завжди належать тільки автору, а майнові можуть представлятися іншими особами, але з обмеженням. Європейська традиція висуває ідею моральних прав (*droit d’auteur*), як найбільш пріоритетних, що дозволяє авторам захищати цілісність своєї праці й вимагати визнання авторства.

У грудні 1993 року Верховною Радою України було прийнято Закон України “Про авторське право і суміжні права”, який пройшов експертизу фахівців, отримав позитивну оцінку європейських експертів. Закон вступив у дію від дня публікації – з 23 лютого 1994 року.

Джерелами авторського права в Україні є, передусім, Конституція України, ЦК України, норми інших кодексів України, присвячені авторському праву, Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 р., в редакції від 11 липня 2001 р., інші закони, ряд міжнародних договорів і угод, серед яких: Договір Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право, прийнятий Дипломатичною конференцією 20 грудня 1996 р., Бернська конвенція про охорону літературних та художніх творів від 9 вересня 1886 р. (Паризький акт від 24 липня 1971 р., змінений 2 жовтня 1979 р.), Всесвітня (Женевська) конвенція про авторське право від 18 серпня - 6 вересня 1952 р., Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності (ТРИПС/COT) та ряд інших.

Стаття 54 Конституції гарантує громадянам України свободу будь-якої творчості - художньої, літературної, наукової і технічної; у ст. 41 проголошується право кожного володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Стаття 55 Конституції України закріплює право на судовий захист прав і свобод людини і громадянина.

У ЦК України відносинам у сфері авторського права присвячена окрема глава 36 «Право інтелектуальної власності на літературний, художній та інший твір (Авторське право)», яка складається із 16 статей (433-448).

Авторське право поширюється на всі витвори мистецтва, літератури, науки незалежно від засобу або форми їх вираження. Проте тільки оригінальні витвори можуть бути об'єктом авторського права. Самі ідеї, закладені у витвори не обов'язково мають бути новими, проте форма їх вираження, літературна або художня, обов'язково має бути оригінальною. І нарешті, охорона не залежить від якості або цінності твору [1].

Первинним суб'єктом авторського права є автор. Автором вважається особа, що вказана як автор екземпляра опублікованого твору, на рукописі або на оригіналі твору мистецтва, якщо в судовому порядку не доведене інше. Авторське право виникає в момент створення першого екземпляра твору, тобто матеріального вираження об'єкта авторського права, будь то роман чи комп'ютерна програма. Поки твір не має матеріального вираження, авторське право на нього не підлягає захисту.

За Законом об'єктами авторського права є:

- літературні письмові твори;
- виступи, лекції, мови й інші усні твори;
- комп'ютерні програми;
- бази даних;
- музичні твори;
- драматичні й інші сценічні твори;
- аудіовізуальні твори;
- твори художнього мистецтва;
- твори архітектури;

фотографії;
твори прикладного мистецтва (ткацтво, кераміка, різьблення, ювелірні вироби);
ілюстрації, карти, плани, що стосуються географії, техніки й ін. сфери діяльності;
сценічні обробки літературних і фольклорних творів;
похідні твори;
збірники творів, енциклопедії, антології й т.д.;
тексти перекладів для дублювання, озвучування іноземних аудіовізуальних творів.

Звичайно, цей перелік не є вичерпним, бо хоч, на відміну від багатьох інших наших законодавчих і нормативних актів, у Законі досить чітко визначається сфера його чинності, об'єкти і суб'єкти авторського права, питання його реєстрації і, природно, права автора твору, а також і порядок відшкодування збитків за їх порушення, – у ньому є певні недоліки.

Указом Президента України від 15 грудня 1999 р. № 1573/99 “Про зміни у структурі центральних органів виконавчої влади” суттєво змінено систему державного управління сферою інтелектуальної власності. Відповідно до зазначеного Указу ліквідовано ДААСП України та прийнято постанову Кабінету Міністрів України від 4 квітня 2000 р. № 601 “Про утворення Державного департаменту інтелектуальної власності в складі Міністерства освіти і науки України”, основні завдання якого пов'язані із забезпеченням, в рамках своєї компетенції, реалізації державної політики, прогнозування і визначення перспектив пріоритетних напрямків розвитку в сфері інтелектуальної власності, організаційного забезпечення охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності [3].

Ще одним кроком поступу, метою якого є приведення законодавства України в сфері авторського права та суміжних прав до вимог актів законодавства Європейського Союзу та з урахуванням положень Цивільного кодексу України стало розроблення Міністерством освіти й науки України в 2006 році проекту Закону України “Про внесення змін до деяких законодавчих актів з питань авторського права і суміжних прав”.

Та, не зважаючи на невеликі пробліски, питання охорони авторського права на інтелектуальну власність в Україні сьогодні більш ніж гостре – держава часто запліщує очі на порушення у сфері інтелектуальної власності, адже сама є чи не найбільшим піратом, грабуючи і своїх громадян, і себе.

Ефективна кримінально-правова охорона авторського права і суміжних прав має сьогодні особливо важливе значення. По-перше, у зв'язку з тим, що ринкова економіка дає широкі можливості для розвитку правовідносин у сфері творчої діяльності, що і спостерігається сьогодні. По-друге, можна одночасно констатувати широкий розмах посягань на авторське право і суміжні права, в тому числі, злочинного характеру. Останнє обу-

мовлюється відсутністю у правоохоронних органів достатнього досвіду боротьби з цим явищем, недостатністю необхідних сил і засобів держави для цієї боротьби, а також значною недосконалістю кримінального законодавства у даній сфері [4, с. 20].

І хоча за кілька останніх років у нашій державі все ж сталося багато зрушень у цій галузі (термін охорони авторських прав подовжено з 50 до 70 років після смерті або посмертної реабілітації автора, значно розширено список творів, що охороняються законом, статті про відповідальність за збитки, заподіяні авторському праву, є не лише у цивільному та адміністративному праві, але й у кримінальному) не можна забувати, що міра охорони авторського права і суміжних прав є одним із показників до взаємовигідного сучасного співробітництва між європейськими державами.

Література

1. Вашук Я.П. Сторінка історії авторського права: [Електр. ресурси] / Я.П. Вашук. – Режим доступу: <http://patent.km.ua/ukr/articles/i164>
2. Лебідь С. Аналіз криміногенної ситуації на ринку об'єктів інтелектуальної власності // Інтелект. власність. – 2004. – № 4. – С. 45 – 46.
3. Новіков І. Історія авторського права: [Електр. ресурси] / І. Новіков. – Режим доступу: <http://nooguardia.com/intvlas/avtpravo/infkor/>
4. Погребна О. Електронні ресурси Національної парламентської бібліотеки України в інформаційному супроводі процесу політичних реформ у державі / Погребна О. // Бібл. планета. – 2006. – №4. – С. 20 – 25.

Кравченко О.В., Оніщук І.О.

(наук. кер. – ст. викл. Штепа О.О.)

*студентки V курсу факультету філології та журналістики
Полтавського національного педагогічного
університету ім. В.Г.Короленка*

ПРАВО СТУДЕНТІВ НА ПРАЦЮ У ВІЛЬНИЙ ВІД НАВЧАННЯ ЧАС: ПОНЯТТЯ ТА НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ

Вибір пріоритету між офісним столом та університетською лавою часто згубно впливає саме на останню. З іншого боку, саме ґрунтовні фахові знання можуть відкрити перед студентом двері до омріяної кімнати роботодавця. Як знайти ідеальний баланс між навчанням та роботою звичайному студенту стаціонару, який хоче не просто висідіти на двох стільцях одночасно, а й винести максимум досвіду з університетських аудиторій та робочого місця?

Проблема працевлаштування студентства завжди була і буде актуальною, так у науковій літературі праця молоді була предметом аналізу Ю. Пожарова, Г. Щотової, Г. Гончарової, М. Александрова, Б. Бегичева, Л.